

*Het Johnson Amendement:
Gods huis in de greep van de
keizer of afgeschermd van
wereldse heerschappij?*

Bachelorscriptie politicologie

Naam: Aron Rijsdorp

Studentnummer: 1693972

Begeleider: Dr. J. Oversloot

Bachelorproject 2

17 juni 2019

Aantal woorden: 8294

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
Theoretisch kader.....	5
Hoofdstuk 1: De bepleiters van het Johnson Amendement	10
Hoofdstuk 2: Kerken in het maatschappelijke landschap	15
Hoofdstuk 3: Het Johnson Amendement betwist	22
Hoofdstuk 4: De belastingvrijstelling in perspectief	28
Conclusie	32
Discussie	34
Bibliografie	36

Inleiding

De Verenigde Staten staat bekend als één van de meest christelijke landen in het Westen. Er zijn meer dan 300.000 Amerikaanse kerken en de VS heeft meerdere *Great Awakenings* gekend waarbij het geloof veel voor de maatschappij heeft betekend. Ook nu zijn Amerikaanse christenen nog vaak politiek geëngageerd en laat in het bijzonder Christelijk Rechts zich horen. Toch zitten daar sinds 1954 meer haken en ogen aan. Toen is het Johnson Amendement tot stand gekomen en deze wet stelt de voorwaarde dat kerken alleen belastingvrij blijven zolang ze zich onthouden van politieke uitingen in verkiezingstijd (Thompson, 2017). Veel dominees zitten hiermee in hun maag, omdat ze zich wel politiek willen uitspreken, maar bang zijn om financiële verliezen te lijden.

De huidige president Donald Trump heeft hier tactisch op ingespeeld. Tijdens een verkiezingsbijeenkomst in 2016 met meer dan 900 dominees heeft hij de belofte gedaan om deze wet af te schaffen (Smith, 2016). Trump zei toen: "I think maybe that will be my greatest contribution to Christianity — and other religions — is to allow you, when you talk religious liberty, to go and speak openly, and if you like somebody or want somebody to represent you, you should have the right to do it (Smith, 2016)." Aan het begin van zijn presidentschap heeft Donald Trump dit nogmaals bevestigd door op het *National Prayer Breakfast*¹ te zeggen dat hij het Johnson Amendement "volledig zal vernietigen" (Thompson, 2017).

Aan de andere kant vrezen de voorstanders van het Johnson Amendement dat wanneer Donald Trump deze belofte waarmaakt de Amerikaanse democratie door religie en het grote geld gedomineerd zal worden. Zo zouden kerken hun fiscale privileges kunnen

---

¹ Een jaarlijks christelijk evenement waarbij gebed, gezamenlijke maaltijden en getuigenissen centraal staan. Veel politici en andere maatschappelijke sleutelfiguren nemen hieraan deel, waaronder de Amerikaanse president.

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

gebruiken om de politiek op z'n kop te zetten en de stem van de burgers te overschreeuwen.

Tegelijkertijd is de Amerikaanse samenleving steeds meer gesecculariseerd en wordt daardoor van de andere zijde de belastingvrijstelling van kerken in twijfel getrokken. Veel atheïsten bepleiten dat kerken niet meer dan bedrijven zijn die toevalligerwijs privileges hebben verkregen. Zij zien dan ook geen meerwaarde in de belastingvrijstelling van kerken.

Zo is de discussie over het Johnson Amendement in de Verenigde Staten opgewaaid en wordt de huidige positie van kerken betwist. Wanneer enerzijds de argumenten van de voor- en tegenstanders van het Johnson Amendement kritisch worden geëvalueerd en anderzijds de kerkelijke positie in het bredere kader van de Amerikaanse democratie wordt gesteld en wordt vergeleken met andere westerse landen, kan een objectiever beeld worden gepresenteerd van de huidige discussie.

Er is in Nederland nog erg weinig bekend over het Johnson Amendement. Waar Amerikaanse nieuwsbladen volstonden van Trump's belofte om een einde te maken aan deze wet, heeft in Nederland alleen het streng-christelijke *Reformatorisch Dagblad* aandacht hieraan besteed (Kranendonk, 2016).

Dit onderzoek beoogt daarom inzicht te verkrijgen in de implicaties die het Johnson Amendement en het eventuele afschaffen ervan heeft voor de positie van kerken binnen de Amerikaanse democratie. Zodoende wordt de volgende hoofdvraag in dit onderzoek beantwoord: In hoeverre voorziet de voorwaardelijke belastingvrijstelling van het Johnson Amendement kerken van een bevoorrechte of inferieure positie binnen de Amerikaanse democratie?

Onderzoeksopzet

De scriptie zal beginnen met een theoretisch kader waarin meer uitleg wordt

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

gegeven over de details van het Johnson Amendement en de plaats die kerken hebben in de Amerikaanse grondwet. Om de hoofdvraag te beantwoorden, zal worden ingegaan op vier deelvragen, die elk een hoofdstuk in beslag zullen nemen.

In het eerste hoofdstuk zal worden ingegaan op de geschiedenis van het Johnson Amendement en de drijfveren van de voorstanders van het Johnson Amendement. De volgende vraag zal hierbij centraal staan: Vanuit welke achtergrond is het Johnson Amendement ontstaan en welke overwegingen spelen een rol bij de instandhouding ervan? Het tweede hoofdstuk bespreekt de electorale en fiscale positie van vergelijkbare sociale verbanden als kerken en of gepolitiseerde kerken het stemrecht van burgers niet teveel verzwakken. Zodoende wordt de volgende vraag beantwoord: In welke opzichten verschilt de electorale en fiscale positie van Amerikaanse kerken, zonder het Johnson Amendement, ten opzichte van andere maatschappelijke organisaties, en is deze positie democratisch verantwoord?

In het derde hoofdstuk komen de critici van het Johnson Amendement aan bod. Het laatste hoofdstuk bespreekt de belastingvrije status van kerken in de context van enerzijds de algemene rechtvaardigingen voor belastingvrijstellingen en anderzijds de fiscale kerkstaatmodellen die in andere westerse landen gangbaar zijn. Zo wordt naar een antwoord gezocht op de volgende twee vragen: Welke motieven liggen ten grondslag aan de kritiek op het Johnson Amendement en wordt de belastingvrijstelling aan Amerikaanse kerken terecht verleend? De scriptie wordt beëindigd met een conclusie en discussie.

Theoretisch kader

Het Johnson Amendement is vastgelegd in sectie 501 paragraaf c subsectie 3 van de *Internal Revenue Code*². Daarin wordt de volgende beschrijving gegeven van organisaties die zijn vrijgesteld van belasting:

“Corporations, and any community chest, fund, or foundation, organized and operated exclusively for religious, charitable, scientific, testing for public safety, literary, or educational purposes, or to foster national or international amateur sports competition (but only if no part of its activities involve the provision of athletic facilities or equipment), or for the prevention of cruelty to children or animals, no part of the net earnings of which inures to the benefit of any private shareholder or individual, no substantial part of the activities of which is carrying on propaganda, or otherwise attempting, to influence legislation (except as otherwise provided in subsection (h)), and which does not participate in, or intervene in (including the publishing or distributing of statements), any political campaign on behalf of (or in opposition to) any candidate for public office (Government Publishing Office, 2017).”

In deze tekst worden de voorwaarden beschreven waaraan non-profitorganisaties moeten voldoen om in aanmerking te komen voor een belastingvrije status. De belastingvrije status houdt in dit geval in dat de organisaties geen federale inkomstenbelasting of onroerendezaakbelasting hoeven te betalen. Daarnaast zijn de donaties die aan deze organisaties worden gedaan belastingaftrekbaar voor de donateurs

---

² Het handboek van de IRS, de federale belastingdienst in de Verenigde Staten, waarin de actuele belastingwetgeving staat beschreven.

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

(Maddox, 1992, p. 471). Zo hoeven de donateurs als gevolg van hun gift minder inkomstenbelasting te betalen en men wordt dus op die manier gestimuleerd om aan deze organisaties te geven.

Deze organisaties worden ook wel 501(c)(3)-organisaties genoemd en zijn gericht op “religious, charitable, scientific, testing for public safety, literary, or educational purposes, or to foster national or international amateur sports competition (but only if no part of its activities involve the provision of athletic facilities or equipment), or for the prevention of cruelty to children or animals”. Dit zijn filantropische doeleinden en vandaar dat deze non-profitorganisaties vooral kunnen worden gekenmerkt als charitatieve instellingen, omdat dit hen onderscheid van andere collectieven zonder winstoogmerk. Kerken worden ook geschaard onder 501(c)(3)-organisaties, omdat zij zich uitsluitend met religieuze doeleinden bezighouden.

Het Johnson Amendement staat in de laatste zin van het fragment “and which does ... for public office” (Penna, 2018). Daarin wordt deze 501(c)(3)-organisaties verboden om zich op enigerlei wijze te mengen in de verkiezingscampagnes van politieke kandidaten. Wanneer het Johnson Amendement wordt overtreden, kan de belastingvrijstelling van de non-profitorganisaties worden afgenomen (Internal Revenue Service, 2019, p. 18). Ook de giften zijn voor de donateurs dan niet langer meer belastingaftrekbaar.

Goede doelen zijn vaak idealistisch en hieruit volgt logischerwijs dat ze zich uitspreken over bepaalde kwesties in de samenleving. Deze ‘issue-advocacy’ is toegestaan bij het Johnson Amendement, maar alleen als er niet wordt verwezen naar politieke kandidaten (Internal Revenue Service, 2019, p. 9). In het geval van kerken mogen dominees van de kansel hun mening verkondigen over bijvoorbeeld oorlog, abortus en armoede. Leden en leiders van goede doelen, waaronder dus kerkleden en dominees, mogen bovendien wel als

Het Johnson Amendment: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

individuele steun betuigen aan of weerzin uitspreken over politieke kandidaten, maar dit moet duidelijk een persoonlijke overtuiging zijn onafhankelijk van de organisatie (Internal Revenue Service, 2019, p. 8).

Het Johnson Amendment is dus niet alleen van toepassing op kerken, maar op 501(c)(3)-organisaties in het algemeen. Wat echter de kwestie van kerken zo uniek maakt, is dat de Amerikaanse grondwet ook voorschriften heeft over de relatie tussen kerk en staat.

Het eerste amendement op de grondwet van de Verenigde Staten zegt het volgende:

“Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the Government for a redress of grievances (Kershaw, 1993, p. 5).” Hierin komen twee clausules voor die direct religie betreffen.

De *free exercise clause* betekent dat de staat geloofsuitingen de ruimte moet geven. In de praktijk wordt bedoeld dat er geen wetten mogen worden gemaakt die een buitenproportionele last vormen op de geloofsbeleving (Dessingue, 2001, p. 919). Deze interpretatie wordt algemeen gedeeld door de auteurs die hebben geschreven over de belastingvrije status van Amerikaanse kerken (Witte, 1991, p. 364; Lindquist, 2006, p. 1159).

De *establishment clause* betekent letterlijk dat de overheid geen wet mag maken die de oprichting van een bepaald geloof ondersteunt. Er zijn twee rivaliserende interpretaties over de *establishment clause*. De meest aanvaarde is dat deze clausule moet garanderen dat de staat neutraal blijft in het religieuze domein en dus geen privileges geeft aan (bepaalde) geloofsgenootschappen die niet aan andere (seculiere) groepen worden gegeven (Witte, 1991, p. 364; Lindquist, 2006, p. 1159).

Het gevolg van deze interpretatie is dat de *establishment clause* botst met de *free exercise clause*. Waar de *free exercise clause* religie in de samenleving zo veel mogelijk

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

vrijheidsrechten geeft, damt de *establishment clause* overmatige invloed van geloof in. De voormalige rechters aan het Hoogerechtshof van de Verenigde Staten, William Rehnquist en Antonin Scalia, hebben dit conflict omschreven vanuit de metafoor van het varen door het kanaal dat Scylla en Charybdis van elkaar scheidt (Lindquist, 2006, p. 1159). De overheid moet precies tussen Scylla en Charybdis varen, als ze in overeenstemming met de grondwet wil handelen. In deze metafoor vertegenwoordigen Scylla en Charybdis dus de *establishment clause* en de *free exercise clause*.

Een conservatief-religieuze interpretatie van de *establishment clause* is dat de overheid zich niet mag mengen in het religieuze domein (Kershaw, 2000, p. 2). De *establishment clause* voorkomt op die manier de vorming van staatskerken en erkent de eigen invloedssfeer van het geloof. Deze interpretatie wordt vooral gedeeld door zeer conservatieve christenen die de zogeheten *free church movement* vormen. Deze anti-overheidsbeweging van radicale baptisten wil elke binding van kerk en staat verbreken en de *establishment clause* zou dit ideaal ondersteunen (Kershaw, 1993, pp. 4-5).

In deze interpretatie lijken de *free exercise clause* en de *establishment clause* echter erg op elkaar, omdat ze beide de kant van het geloof kiezen in botsingen met de staat. Dit zou betekenen dat het eerste amendement als het ware tautologisch is geschreven. Dat lijkt mij zeer onwaarschijnlijk en gezien de brede juridische steun voor de eerste interpretatie ben ik van mening dat die interpretatie de juiste is.

Het eerste amendement staat centraal in de discussie omtrent het Johnson Amendement. Geïnspireerd door de *establishment clause* hopen de voorstanders van het Johnson Amendement dat via dit amendement goede grenzen zijn gesteld aan de macht van religie, terwijl de tegenstanders vanuit de *free exercise clause* het geloof willen beschermen

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

tegen de staat.

Hoofdstuk 1: De bepleiters van het Johnson Amendement

De 501(c)(3)-wetgeving vindt haar oorsprong in het jaar 1913. Dit was een direct gevolg van het zestiende amendement op de grondwet van de Verenigde Staten dat in hetzelfde jaar was aangenomen. Dit amendement hield in dat de federale overheid de bevoegdheid kreeg om inkomstenbelasting te heffen, waar dit voorheen uitsluitend door de staten werd gedaan. Omdat kerken vaak in de staten geen belasting hoefden te betalen, werd dit ook landelijk op die manier geregeld via de 501(c)(3)-status. Er werd toen dus al snel aan kerken en andere non-profitorganisaties een belastingvrijstelling verleend, maar politieke uitingen waren nog niet verboden (Dessingue, 2001, p. 905).

Het Johnson Amendement werd in 1954 geïntroduceerd door de toenmalige senator en latere president Lyndon Baines Johnson en heeft een bijzondere achtergrond. Lyndon B. Johnson had in 1948 nog op dubieuze wijze in een close-call zijn senaatszetel gewonnen van zijn democratische tegenkandidaat en bij zijn herverkiezing in 1954 wilde hij alles op alles zetten om zijn zetel te behouden. Het waren tevens de hoogtijdagen van de angst voor het 'rode gevaar' waarbij men in de Verenigde Staten onder leiding van senator Joseph McCarthy fel anti-communistisch was en snel beschuldigingen werden geuit van vermeend communisme (O'Daniel, 2001, p. 743).

Lyndon B. Johnson voelde zich slachtoffer van deze tijdsgeest bij de senaatsverkiezingen van 1954. De rechts-conservatieve non-profitorganisatie *Committee for Constitutional Government* steunde openlijk in zijn staat de campagne van zijn jonge conservatieve democratische tegenkandidaat Dudley Dougherty en Johnson vermoedde dat het anti-communistische *Facts Forum* hetzelfde deed (O'Daniel, 2001, pp. 753-760). Waar Johnson zich vooral zorgen om maakte, was het feit dat deze organisaties veel geld binnen kregen van rijke individuen en bedrijven en dat in wezen onder het mom van filantropie zijn

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

kandidaatschap werd ondermijnd. Johnson zocht allerlei manieren om binnen de bestaande wetten deze twee non-profitorganisaties de kop in te drukken (O'Daniel, 2001, pp. 760-765). Zowel de statelijke als de federale wetgeving schoot echter tekort.

In juli 1954 had Johnson daarom een wet ingediend, beter bekend als het Johnson Amendement, die non-profitorganisaties verplichtte om buiten de politieke arena te blijven, als ze hun belastingvrijstelling wilden behouden. Zo heeft Johnson een aantal maanden voor de verkiezingen, die in november 1954 werden gehouden, een bron van oppositie weten uit te schakelen. Het Johnson Amendement is dus uit persoonlijke electorale overwegingen van Johnson ontstaan en niet vanuit antiklerikale overtuigingen zoals soms beweerd wordt. Integendeel, Lyndon B. Johnson had meerdere malen de steun van de protestantse kerken opgezocht in diezelfde senaatsverkiezing (O'Daniel, 2001, pp. 748-751). Dit was net als het Johnson Amendement opportuun voor hem, omdat zijn tegenkandidaat katholiek was.

Johnsons angst voor non-profitorganisaties als voordelige campagnemanipulators wordt gedeeld door de hedendaagse voorstanders van het Johnson Amendement. Zij vrezen dat wanneer het Johnson Amendement wordt afgeschaft, vooral kerken uiteindelijk als kanalen worden gebruikt worden om anoniem en voordelig de verkiezingen te beïnvloeden.

Dat scenario is enerzijds gebaseerd op de fiscale en maatschappelijke voordelen van kerken. De combinatie van belastingaftrekbare donatiemogelijkheden en een belastingvrijstelling kan dan worden gebruikt om politiek te bedrijven en dat is respectievelijk persoonlijk en politiek voordelig voor donateurs. Bovendien zijn kerken een goed podium om politiek te bedrijven. Met de miljoenen Amerikanen die wekelijks op zondag naar de kerk gaan en voor wie de kerk veel betekend, kan via kerkelijk politiek activisme een groot deel van de bevolking worden bereikt.

Anderzijds speelt een uitzonderlijke regeling voor kerken een rol in hun

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

aantrekkelijkheid als politieke instrumenten. Kerken hoeven namelijk als enige charitatieve instelling geen *Form 990* in te vullen. *Form 990* laat aan de IRS en de bevolking zien waar de financiën van een goed doel aan besteed worden en waar zij vandaan komen (Freedom From Religion Foundation, 2017).

Deze financiële geheimhouding wordt versterkt door het feit dat de IRS alleen op basis van grote verdenking van fraude en na goedkeuring door een hooggeplaatste persoon binnen het Ministerie van Financiën een kerk kan controleren (Burnett, 2014). Vanwege deze complicatie is een financiële controle op een kerk de laatste decennia zelden voorgekomen (Burnett, 2014).

De politieke aantrekkelijkheid van kerken wordt afgezwakt door twee factoren. Allereerst mogen de politieke uitingen van kerken net als bij andere 501(c)-organisaties³ niet gecoördineerd zijn met de campagne van een kandidaat en moeten dus onafhankelijk plaatsvinden (Tokaji, 2017, pp. 317-318). Daarnaast mogen kerken na de afschaffing van het Johnson Amendement alsnog niet primair politiek gericht zijn (Galloway, 2017). Dit is een maatregel die ook voor andere 501(c)-organisaties geldt en houdt concreet in dat deze organisaties niet meer dan de helft van hun geld mogen besteden aan politieke activiteiten. Deze regel bestaat om de charitatieve identiteit van de 501(c)-organisaties te behouden.

Gepolitiseerde kerken vormen een gevaar voor de scheiding van kerk en staat in de Verenigde Staten. Door hun grote maatschappelijke invloed en aantrekkelijke fiscale positie, zijn kerken de ideale politieke uithangborden. Zodoende kunnen kerken deze invloed gebruiken om politici in te palmen. Wanneer politici hun platform aanpassen om kerken te behagen, raken religie en politiek op een gevaarlijke manier met elkaar verweven. De Amerikaanse Founding Fathers hebben hier meermalen voor gewaarschuwd. Zo was de

---

³ Een diverse groep van fiscaal geprivilegieerde organisaties. 501(c)(3)-organisaties vormen hier een subcategorie van.

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

intentie van Thomas Jefferson om via het eerste amendement op de grondwet een scheidingsmuur tussen kerk en staat te maken (Traphagan, 2017).

Daarnaast verhindert het Johnson Amendement dat de overheid politiek gaat subsidiëren en in het verlengde hiervan men indirect mee moet betalen aan andermans politieke uitingen (Johnson, 2001, pp. 890-891; Dessingue, 2001, p. 917). Kerken hebben net als andere charitatieve organisaties hun belastingvoordelen verkregen op basis van het dienen van het algemeen belang (Fleischer, 2015). Politiek is daarentegen controversieel en als gevolg daarvan hebben gepolitiseerde kerken hun belastingvrijstelling verkwanseld.

Hierbij worden echter wel een belastingvrijstelling en belastingaftrekbare mogelijkheden gelijkgesteld met een overheidssubsidie. Waar dit nog in 1970 door het Hoogerechtshof werd verworpen in *Walz v. Tax Commission*, werpt de zaak *Regan v. Taxation with Representation* uit 1983 hier een nieuw licht op. Daar oordeelde het Hoogerechtshof dat belastingvrijstellingen en belastingaftrekbare mogelijkheden wel degelijk subsidies waren (Dessingue, 2001, p. 918). Dit lijkt mij ook terecht, omdat net als bij een subsidie een belastingvrijstelling een groot financieel voordeel via de overheid oplevert.

Nu wordt tegen dit argument in gebracht dat kerken erg divers zijn en in wezen het hele politieke spectrum vertegenwoordigen. Zo zou niet een bepaald politiek ideaal gesubsidieerd worden, maar elk denkbare ideaal, mochten kerken zich politiek gaan uiten. Dit idee over subsidies is ook terug te zien in Nederland waar alle gevestigde politieke partijen subsidie krijgen van de overheid ('Wet financiering politieke partijen'). Zij zouden namelijk gezamenlijk de gehele democratie vertegenwoordigen en zodoende de burgers verbinden met politiek in het algemeen.

Kerken hebben weliswaar zeer verschillende politieke ideeën als gevolg van de uiteenlopende interpretaties van de Bijbel, maar er is een belangrijk verschil met politieke

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

partijen. Het perspectief van niet-gelovigen blijft namelijk achterwege. Dat staat in contrast met politieke partijen die zowel op seculiere als gelovige basis kunnen worden gevormd.

Met de afschaffing van het Johnson Amendement zijn de belastingvoordelen voor kerken dus niet een subsidie voor politiek, maar specifiek voor religieuze politiek.

Hoofdstuk 2: Kerken in het maatschappelijke landschap

Democratieën worden gekenmerkt door het principe van gelijke rechten en in het bijzonder stemrecht. Bij stemrecht wordt deze gelijkheid geïllustreerd met de slogan 'one man, one vote' die door activisten van algemeen kiesrecht in 1880 is bedacht (Briggs, 2018).

Tegenwoordig wordt die slogan gebruikt door critici van de huidige kieswet in de Verenigde Staten. Zij bepleiten dat verschillende collectieven teveel mogelijkheden hebben om de verkiezingen te beïnvloeden waardoor de stem van burgers niet meer doorslaggevend is.

Zonder het Johnson Amendement vallen ook kerken onder de categorie van organisaties die invloed hebben op de verkiezingen. Door de positie van deze organisaties te vergelijken met die van kerken zal worden opgemaakt of kerken een geprivilegieerde positie bij de verkiezingen hebben, wanneer het Johnson Amendement wordt afgeschaft.

Bovendien zal afzonderlijk worden gekeken of gepolitiseerde kerken een inbreuk maken op 'one man, one vote' aan de hand van de criteria die door het Hoogerechtshof zijn geformuleerd.

De regels omtrent de politieke uitingen van diverse organisaties verschillen in de Verenigde Staten. Enerzijds ligt de controle hierop bij de IRS voor vaak relatief apolitieke organisaties en anderzijds controleert de Federal Election Commission (FEC) organisaties die direct erop gericht zijn om de landelijke verkiezingen te beïnvloeden. Kerken behoren tot de eerste groep en deze groep zal daarom voor de vergelijking als eerste worden besproken.

501(c)(4)-organisaties staan ook wel bekend als sociale welzijnsorganisaties en dragen bij aan de samenleving door middel van liefdadigheid, educatie of recreatie, zonder dat eigenbelang een rol speelt ('Life Cycle of a Social Welfare Organization', 2018). Zij vallen net als kerken onder de IRS en hebben ook een belastingvrijstelling van de federale belastingen. Zij mogen zich mengen in politieke campagnes zolang dit maar niet de primaire

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

bezigheid van de organisatie vormt en mag concreet niet meer dan de helft van haar financiën omvatten ('Social Welfare Organizations', 2018). Hun politieke bemoeienis moet onafhankelijk van aard zijn en mag dus niet zijn afgestemd met politieke kandidaten, hoewel het wel een oordeel mag vellen over hen. Door deze politieke mogelijkheden zijn de donaties voor 501(c)(4)-organisaties niet belastingaftrekbaar voor de donateurs (Reilly, Hull & Allen, 2003, p. 26). Een bekend voorbeeld van een 501(c)(4) is de Amerikaanse wapenlobby NRA.

Dezelfde fiscale en politieke regelingen gelden voor aantal andere 501(c)-organisaties, namelijk broederschappen, zakelijke samenwerkingsorganisaties en vakbonden (Barnett & Thomas, 2004, p. 5; Ryan, 2008, p. 479). Veteranenorganisaties, die bij de IRS bekendstaan als 501(c)(19)-organisaties, hebben naast deze mogelijkheden ook het voordeel dat giften belastingaftrekbaar zijn (Berkovsky, Lieber & Barrett, 1999, p. 197).

Waar de meeste 501(c)-organisaties hun belastingaftrekbare mogelijkheid hebben opgeofferd voor politieke vrijheid, plukken veteranenorganisaties dus de vruchten van beide. Voor kerken geldt in wezen hetzelfde op het moment dat het Johnson Amendement wordt afgeschaft. De bijzondere positie van veteranenorganisaties is het gevolg van het hoge aanzien dat veteranen hebben in de Amerikaanse samenleving. Net als kerken hebben zij daardoor bepaalde privileges verkregen.

Kerken hebben echter nog een andere financiële positie dan veteranenorganisaties. Beide hoeven hun donateurs niet te vermelden aan de IRS, maar sinds 2018 is er toezicht gekomen door de FEC en de bevolking op de politieke uitingen van veteranenorganisaties en de andere bovenstaande 501(c)-organisaties. Er is toen door het Hooggerechtshof bepaald dat zij voortaan donateurs die meer dan 200 dollar hadden gegeven voor politieke verkiezingsactiviteiten van de organisatie, moeten doorgeven (Ye Hee Lee & Barnes, 2018).

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

Gegeven de uitzonderlijke traditie van het vertrouwelijk houden van de financiën van kerken is het zeer de vraag of deze controle van de FEC ook van toepassing zou zijn op kerken, als zij zich politiek mogen gaan uitspreken. Kerken hoeven immers als enige 501(c)-organisatie helemaal geen *Form 990* in te vullen. Deze vraag kan met de kennis van nu echter nog niet beantwoord worden.

De laatste IRS gerelateerde organisatie is de 527-organisatie. Deze is erop gericht om zich te mengen in politieke verkiezingen, maar mag hierbij niet uitdrukkelijk haar steun betuigen voor een bepaalde kandidaat (Daniel, 2010, p. 152). Zij richt zich vaak op onderwerpen op de agenda zetten en kiezers mobiliseren. Net als bij 501(c)(4)-organisaties hoeft zo'n organisatie geen federale belastingen te betalen, maar zijn donaties niet belastingaftrekbaar. Daarentegen moeten 527-organisaties elk jaar hun donaties doorgeven aan de IRS en geldt dezelfde controle van de FEC voor politieke uitgaven als bij de 501(c)-organisaties (Daniel, 2010, p. 150 + 154; Briffault, 2012, p. 1648).

527-organisaties kunnen meer bereiken dan op het eerste gezicht lijkt. Ze mogen namelijk in feite onbeperkte politieke uitlatingen doen zolang er geen expliciete steun wordt uitgesproken voor een kandidaat. Ze mogen daarom in advertenties bijvoorbeeld niet de woorden 'stem voor of tegen' gebruiken, maar in de praktijk kan dit omzeild worden door op creatieve wijze ladingen te geven aan kandidaten. Zo kunnen kandidaten indirect zwart worden gemaakt of in een positief daglicht worden gesteld (Daniel, 2010, p. 153).

Vergeleken met gepolitiseerde kerken kunnen 527-organisaties dus al hun tijd en geld besteden aan politiek. Dit weegt echter niet op tegen het feit dat donaties aan de bevolking bekend worden gemaakt, er geen belastingaftrekbare mogelijkheden bestaan en er geen directe steun voor kandidaten mag worden uitgesproken. Zo zijn kerken, zonder het Johnson Amendement, veel aantrekkelijker.

Feitelijk beschouwd zijn er meer soorten 527-organisaties, omdat de definitie enkel vereist dat een organisatie beïnvloeding van de verkiezingen beoogt (Daniel, 2010, p. 152). Zo vallen hier politieke partijcommissies, politieke actiecommissies (PACs) en Super PACs onder. Deze worden echter alleen door de FEC gereguleerd en worden zodoende als een aparte categorie beschouwd.

Politieke partijen hebben politieke partijcommissies om de financiering van campagnes te coördineren. Deze commissies zijn onderverdeeld in nationale partijcommissies en regionale partijcommissies. Wanneer een organisatie meer dan 1000 dollar per jaar ontvangt om primair kandidaten te steunen of af te wijzen, wordt zij als een politieke commissie beschouwd (Ryan, 2008, p. 483). Zij kan dan op twee manieren haar geld ontvangen en uitgeven. De zogeheten *soft money* zijn bijdrages die worden gebruikt voor partijvorming, kiezersregistratie en kiezersopkomst en deze bijdrages mogen onbeperkt ontvangen worden (Jillson, 2018, p. 253). Hier wordt veelvuldig gebruik van gemaakt, omdat dit indirect kan bijdragen aan de verkiezing van een partijkandidaat.

Hard money is geld dat direct gebruikt wordt voor het steunen van een bepaalde politieke kandidaat. Hiervoor gelden echter allerlei financiële plafonds waaraan donateurs zich moeten houden (Ansolabehere & Snyder, 2000, p. 601). Kandidaten hebben hun eigen campagnecommissies, de zogeheten kandidatencommissies, om hun campagne gerelateerde inkomsten en uitgaven te regelen. Deze commissies vormen het meest gebruikte kanaal voor *hard money*, omdat de kiezer hiermee zekerheid heeft dat zijn geld naar een bepaalde kandidaat gaat. De regels voor *hard money* verschillen per soort commissie. Een individu mag bijvoorbeeld maximaal 2700 dollar besteden aan een kandidatencommissie, maar ruim 20000 dollar aan nationale partijcommissies (Jillson, 2018, p. 254; Ansolabehere & Snyder, 2000, p. 601).

Voor directe campagnesteun zijn politieke commissies dus het kanaal om te gebruiken. De grote beperkingen op *hard money* zorgen er echter voor dat donateurs al snel verder moeten kijken. Nu lijkt *soft money* een goed alternatief, maar hier zijn geen belastingvoordelen aan verbonden en wordt geen steun mee uitgesproken voor een bepaalde kandidaat.

Politieke actiecommissies (PACs) zijn lobbygroepen die worden opgericht om geld in te zamelen zodat zij als collectief meer invloed hebben op de verkiezingen en kandidaten financieel kunnen ondersteunen. Individuen mogen maximaal 5000 dollar doneren per PAC (Tokaji, 2017, p. 314). Bedrijven en vakbonden mogen in principe geen geld storten naar PACs. Wanneer een PAC daarentegen door een bedrijf of vakbond wordt opgericht, mag zij wel voorzien in de administratiekosten, maar mogen de bijdragen vervolgens alleen van werknemers, aandeelhouders of leden komen (Briffault, 2012, p. 1648).

Omdat PACs officieel onafhankelijk zijn van politieke partijen, hebben zij geen beperkingen in het uitgeven aan politieke activiteiten (Jillson, 2018, p. 253). Zij kunnen onbeperkte onafhankelijke uitgaven doen, maar ook hun verzamelde geld doneren aan kandidaten. Aan het laatstgenoemde zijn echter wel regels verbonden. Deze regels zijn soepeler zijn dan voor partijcommissies waardoor PACs een aantrekkelijke manier zijn om indirect aan politieke commissies te doneren. Voor onafhankelijke uitgaven zijn ze daarentegen minder gunstig dan gepolitiseerde kerken vanwege de beperkingen hebben op de bijdrages die ze kunnen ontvangen en het ontbreken van belastingvoordelen. Daarentegen kunnen ze wel al hun geld besteden voor politieke uitgaven, maar dit weegt niet op tegen de nadelen.

In 2010 heeft het Hooggerechtshof nieuwe politieke mogelijkheden geboden met haar besluit in de controversiële zaak *Citizens United v. Federal Election Commission* (Powell

Het Johnson Amendment: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

& Smith, 2014, pp. 2-3). Hierbij werd besloten dat onafhankelijke uitgaven voor de verkiezingen door bedrijven niet beperkt konden worden. Het uitgangspunt hierbij was dat bedrijven net als natuurlijke personen dezelfde rechten op vrijheid van meningsuiting zouden hebben. Deze uitspraak werd bevestigd in hetzelfde jaar in de zaak *SpeechNOW.org v. Federal Election Commission* en zo werd de weg geopend voor zogenaamde Super PACs, ook wel independent-expenditure only committees genoemd.

Super PACs mogen onbeperkt geld inzamelen van zowel individuen als van bedrijven. Dit geld mag echter alleen worden gebruikt voor “onafhankelijke uitgaven” die wel steun voor of afwijzing van een kandidaat mogen uitspreken, maar niet gecoördineerd mogen zijn met de campagne van een kandidaat (Briffault, 2012, pp. 1646-1647). Officieel mag er dus geen overleg plaatsvinden met kandidaten, maar door haar nadrukkelijke steun voor bepaalde kandidaten is het niet onwaarschijnlijk dat Super PACs zo nu en dan informatie uitwisselen met hen (Tokaji, 2017, p. 285).

Zo kan een Super PAC in tegenstelling tot gepolitiseerde kerken al haar geld besteden aan politiek. Net als deze kerken mag zij onbeperkt geld ontvangen en kandidaten expliciet steunen. Daarentegen worden de donateurs voor Super PACs op twee manieren benadeeld ten opzichte van kerken. Allereerst hebben ze geen belastingaftrekbare mogelijkheden en daarnaast moeten Super PACs tijdens verkiezingen maandelijks hun donateurs en donaties doorgeven aan de Federal Election Commission en zodoende aan de bevolking (Briffault, 2012, p. 1648). Wanneer gepolitiseerde kerken niet onder de radar vallen van de FEC, hebben kerken hier dus een voordeel ten opzichte van Super PACs.

In de praktijk hebben donateurs voor Super PACs een manier gevonden om de controle enigszins uit de weg te gaan. Veel donateurs schuilen namelijk achter hun bedrijven zodat hun identiteiten moeilijk te traceren zijn (King, 2012). Bovendien kan de herkomst van

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

het geld dat de laatste dagen van de verkiezingen gedoneerd wordt pas na de verkiezingen worden getraceerd als gevolg van de maandelijkse termijn waarmee gecontroleerd wordt.

Toch blijft dit een sterk contrast met de mogelijke financiële onzichtbaarheid van kerken.

Waar de Amerikaanse politiek dus al gekenmerkt wordt door verschillende krachtige politiek-geëngageerde organisaties, kunnen gepolitiseerde kerken hier nog een schepje bovenop doen. Dit kan de democratie echter op twee manieren schaden.

Allereerst kan de schijn van corruptie worden opgewekt en zelfs daadwerkelijk corruptie optreden (Tokaji, 2017, pp. 278-279). Dit is het gevolg van quid pro quo relaties die kunnen ontstaan tussen kerken en politici. Beide hebben namelijk iets te winnen van elkaar; voor de politicus de 'onafhankelijke' politieke uitgaven van kerken en voor kerken een gunstig verkiezingsplatform. Dit ondermijnt het vertrouwen van de kiezer. Zo zullen politici niet meer enkel aan het volk verantwoording moeten afleggen, maar ook aan externe groepen. Dit effect kan worden versterkt, als duidelijk wordt dat kerken geen donateurs bekend hoeven te maken.

Daarnaast kunnen gepolitiseerde kerken het gelijke speelveld tussen kandidaten aantasten (Tokaji, 2017, pp. 279-280). Wanneer kerken een dominante bron van politiek gewin worden, zullen religieus gezinde kandidaten worden bevoordeeld boven seculiere kandidaten. Dit vervormt de verkiezingen op een manier die inbreuk maakt op de scheiding tussen kerk en staat.

Hoofdstuk 3: Het Johnson Amendement betwist

Waar het Johnson Amendement onderscheid maakt tussen morele uitingen en politieke steunbetuigingen, is dit volgens de tegenstanders van het Johnson Amendement niet altijd even duidelijk en liggen deze in elkaars verlengde (Johnson, 2001, pp. 882-883). Wanneer dominees zich namelijk uitspreken over de normen en waarden die gangbaar zijn in het land, wordt daar indirect een waardeoordeel over politieke kandidaten mee gegeven. Zo deelt de ene politieke kandidaat deze waarden meer dan een andere politieke kandidaat.

Dit is in het verleden van de Verenigde Staten bijvoorbeeld het geval geweest in de slavernijkwestie. Sommige kerken waren uitgesproken tegenstanders van slavernij, beter bekend als abolitionistisch, en steunden als gevolg daarvan, expliciet of impliciet, politieke kandidaten die dit ook vonden. Evenzo is dit het geval bij hedendaagse onderwerpen als abortus en het homohuwelijk. Zo wordt beweerd dat sommige religieuze opvattingen moeilijk in de privésfeer kunnen blijven, omdat ze samenhangen met hun ideaal van de maatschappij.

Dit onderscheid is echter meer een hellend vlak drogredenering dan een realiteit. Zo zijn religieuze gemeenschappen er in principe op gericht om het hart van mensen te veranderen, terwijl de wet mensen onder de druk van geweld ergens toe zet. Jezus van Nazareth is daar het ultieme voorbeeld van. Hij heeft immers nooit het bestuur van Palestina aangespoord bepaalde wetten door te voeren, maar probeerde de medemens vrijwillig te overtuigen van de christelijke levenswijze.

Waar kerken dus een onafhankelijk moreel kompas voor de mensen kunnen vormen, is het de taak van de overheid in een liberale democratie om vrijheid te beschermen. Zo blijven kerk en staat van elkaar gescheiden, maar juist deze scheiding maakt dus dat kerken en overheden elkaar aanvullen. Wanneer kerken namelijk via politieke wege hun idealen

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

proberen af te dwingen, verliezen kerken hun 'onschuld' en wordt de politiek een speelbal van religieuze geschillen.

In het geval van abortus zou dit bijvoorbeeld betekenen dat kerken dit mogen behandelen als moreel thema. Er mag echter niet worden opgeroepen tot een verandering van een abortuswet in het land of tot het steunen van kandidaten die voor of tegen abortus zijn. Abortusopvattingen zijn kortom toegestaan voor kerken zolang er geen politieke consequenties aan verbonden worden.

Sommigen beweren dat gepolitiseerde kerken de democratie juist kunnen versterken. Dit idee wordt vertolkt door de pluralistische opvatting van democratie waarin de macht niet alleen bij de overheid ligt, maar ook bij verschillende maatschappelijke groepen (Johnson, 2001, pp. 883-885). Maatschappelijke groepen zoals kerken hebben kennis van hun sector en brengen zodoende een nieuw perspectief naar voren. Daarnaast kunnen zij een tegenpool tegen de macht van de meerderheid vormen en de politieke betrokkenheid van burgers vergroten.

Empirisch gezien was dit voor kerken het geval bij de strijd voor burgerrechten voor de Afro-Amerikaanse bevolking in de jaren '60 (Penna, 2018). De dominee Martin Luther King was toen een beweging begonnen om via ongewelddadige protesten de achtergestelde positie van de gekleurde Amerikanen onder de aandacht te brengen. Deze beweging, die bekendstaat als de *civil rights movement*, werd grotendeels geleid door dominees en veel aanhangers zijn via de Afro-Amerikaanse kerken gemobiliseerd (James, 2007, pp. 394-395). Dit heeft geresulteerd in de *Civil Rights Act* in 1964 die erin voorziet dat er niet meer op basis van etniciteit mag worden gediscrimineerd.

Nu is het zeer prijzenswaardig dat kerken in dit voorbeeld aan non-discriminatie hebben bijgedragen. Een religieuze doctrine was echter niet de enige weg om hiertoe te

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

komen. Dit had ook vanuit seculiere idealen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, tot stand kunnen worden gebracht. Dit voorbeeld heeft weliswaar positief uitgedrukt in het kader van vrijheid, maar er zijn ook genoeg religieuze bemoeienissen die ten koste gaan van de vrijheid.

Bovendien kunnen kerken, als ze er echt van overtuigd zijn dat politiek hun manier is om het evangelie handen en voeten te geven, alsnog politiek bedrijven onder het Johnson Amendement. Hiervoor moeten zij dan echter net als burgers belasting betalen. Zo wordt voorkomen dat kerken politiek kunnen bedrijven vanuit een geprivilegieerde positie. Anders kunnen kerken gaan beslissen over de besteding van publieke goederen zonder daaraan bij te dragen. Net als 'no taxation without representation' de Amerikaanse democratie heeft gevormd, is 'no representation without taxation' de andere kant van de medaille.

Bij de Afro-Amerikaanse kerken is ondanks politiek activisme hun belastingvrijstelling echter nooit afgepakt (Galloway, 2017). Dit blijkt ook geen uitzondering op de regel. Wanneer namelijk de daadwerkelijke IRS-handhaving in beschouwing wordt genomen, blijkt dat bij nog geen enkele kerk haar belastingvrijstelling is afgepakt als gevolg van preken en een enkele keer voor politieke investeringen (Galloway, 2017). In het geval van de politieke investeringen betrof het een kerk die in 1992 een advertentie had laten plaatsen in twee kranten waarin op basis van Bijbelse moraal werd afgeraden om op de presidentskandidaat Bill Clinton te stemmen (Feld, 2001, pp. 933-934).

Deze coulance is vrij opmerkelijk gegeven het feit dat in veel kerken wel degelijk indirect kandidaten zijn gesteund en andere politiek-geladen uitingen zijn gedaan, terwijl de tekst van preken altijd naar de IRS wordt gestuurd (Weber, 2016). Jaarlijks worden op de zogeheten *Pulpit Freedom Sunday* zelfs bewust door meer dan duizend Amerikaanse kerken politieke preken gehouden om het Johnson Amendement uit te dagen en te doorbreken, en

Het Johnson Amendment: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

dit is allemaal nog nooit bestraft door de IRS (Shellnutt, 2017). *Pulpit Freedom Sunday* wordt georganiseerd door de conservatief-christelijke organisatie Alliance Defending Freedom, die ironisch genoeg zelf ook een 501(c)(3)-organisatie is.

Aan de andere kant zijn veel dominees wel bang dat de belastingvrijstelling van hun kerk wordt afgepakt (Weber, 2016). Zo kunnen ze een vorm van zelfcensuur gaan opleggen waarbij maatschappelijk controversiële onderwerpen niet meer benoemd worden. Deze angst wordt versterkt door de zogeheten *public policy doctrine* die als gevolg van de zaak *Bob Jones University v. United States* is ontstaan.

Bob Jones University was een particuliere fundamentalistisch-christelijke universiteit die in de jaren '70 in opspraak was geraakt vanwege haar verbod op interraciale liefdesrelaties (Thomas, 1992, pp. 613-615). Zo had de IRS in 1976 als gevolg hiervan haar belastingvrijstelling afgepakt. Bob Jones University beweerde dat hierdoor de *free exercise clause* van de grondwet was geschonden, omdat zij op basis van oprecht geloof haar onderwijs had ingericht. Het Hooggerechtshof stelde echter de IRS in 1983 in het gelijk. Hierbij wees zij op het feit dat een van belasting vrijgestelde organisatie allereerst maatschappelijk zinvol moet zijn en daarnaast geen gevestigd overheidsbeleid mag overtreden.

Het laatstgenoemde punt, dat bekend is komen te staan als de *public policy doctrine*, heeft grote gevolgen voor religieuze groepen, omdat de streng-christelijke moraal tegenwoordig vaak botst met de huidige normen en waarden (Kreppel, 2014, p. 246). Dit is bijvoorbeeld het geval bij abortus en homoseksualiteit. Wat bovendien de zaak compliceert, is dat het Hooggerechtshof niet heeft gespecificeerd wat er wordt verstaan onder gevestigd overheidsbeleid (Kreppel, 2014, pp. 248-249). Bij Bob Jones ging het om anti-discriminatie wetgeving die was ondersteund door uitspraken van de rechterlijke,

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

wetgevende en uitvoerende macht.

Een doemscenario voor de conservatieve christenen zou zijn dat de legalisering van het homohuwelijk ertoe leidt dat dit ook onder verplicht gevestigd overheidsbeleid gaat vallen. Zo is het homohuwelijk door middel van de uitspraak van het Hooggerechtshof uit 2015 wet in het hele land geworden, maar of het al gevestigd overheidsbeleid mag worden genoemd, valt te betwisten. Er zullen allereerst jaren overheen moeten gaan (Kreppel, 2014, p. 262). Dit was ook het geval bij de anti-discriminatiewetgeving waar de uitspraak tegen Bob Jones University op gebaseerd was. Deze kwam voort uit *Brown vs. Board of Education* uit 1954 en de rechtszaak vond pas plaats in 1973. Daarnaast doet de vraag zich op of het homohuwelijk geen politieke vraag is. In dat geval is het namelijk niet juridisch aanvechtbaar, maar ligt de bevoegdheid bij de andere overheidslagen (Kreppel, 2014, p. 263). Het homohuwelijk is echter door het Hooggerechtshof afgedwongen waardoor deze voorwaarde wegvalt.

Bovendien kan de jurisprudentie van *Bob Jones University v. United States* meevallen, omdat het Hooggerechtshof expliciet aangaf dat deze doctrine is ontwikkeld ter beoordeling van een religieuze school en niet een kerk of zuiver religieuze organisatie (Thomas, 1992, pp. 614-615). Zo hoeft deze uitspraak in principe geen gevolgen te hebben voor kerken. Toch kan alleen tijd uitwijzen wat de exacte gevolgen zijn van deze uitspraak en of het zo verstrekkend wordt dat conservatieve kerken uiteindelijk homohuwelijkceremonies moeten gaan houden om hun belastingvrije status te behouden.

Desondanks is de *public policy doctrine* vanuit democratisch perspectief ook nu al problematisch. Een scheiding van kerk en staat impliceert namelijk niet alleen dat kerken zich afzijdig houden van politiek, maar dat andersom de staat zich ook niet bemoeit met de kerkelijke leer. Via de *public policy doctrine* maakt de staat inbreuk op de autonomie van de

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

kerkelijke en religieuze organisaties. Zo moeten als gevolg hiervan vrijwillige overeenkomsten tussen individuen plaatsmaken voor willekeur van bovenaf. Deze individuen hebben een gezamenlijk gewetensbezwaar, dat zij vreedzaam met elkaar uitdragen, en een democratische staat zou hier ruimte voor moeten bieden.

Al met al heeft de IRS handhaving dus een tweezijdig effect. Enerzijds worden provocateurs vrij ongemoeid gelaten, maar aan de andere kant nemen bescheiden dominees een te groot juk op zich. Door aan de ene kant veel strikter te handhaven en aan de andere kant moraal en politiek duidelijker af te bakenen en de *public policy doctrine* te verwerpen, kan een rechtvaardiger resultaat worden bereikt.

Hoofdstuk 4: De belastingvrijstelling in perspectief

Door de secularisatie van de Amerikaanse samenleving is de belastingvrijstelling van kerken onder druk komen te staan en dit heeft in 1970 geleid tot een juridische strijd ('Church/state: Survey of Decisions', 1992). Een vastgoedeigenaar in New York claimde dat hij door de kerkelijke belastingvrijstelling van onroerendzaakbelasting indirect gedwongen zou zijn om bij te dragen aan religie. Bovendien zou de belastingvrijstelling van kerken een ongelijke positie verschaffen voor vastgoed met seculiere doeleinden. Het Hoogerechtshof oordeelde echter anders in deze zaak en meende dat de belastingvrijstelling voorkomt dat de positieve invloed van kerken op de gemeenschap wordt ondermijnd (Emba, 2015).

Deze redenering is bekend komen te staan als de *public benefit rationale*. Hierbij worden organisaties vrijgesteld van belasting, als ze het algemeen belang dienen. Dan bekleden deze organisaties een functie in de samenleving die anders door de overheid bekleed moest worden (Lindquist, 2006, pp. 1165-1166). De overheid maakt hierdoor minder kosten en kan deze besparing teruggeven aan de organisaties die een taak van haar zich op hebben genomen.

De *public benefit rationale* wordt ondersteund door de neutraliteitstheorie. Hierbij worden diverse goede doelen van belasting ontzien op basis van hun maatschappelijke bijdrage zonder oog te hebben voor de religieuze en culturele achtergrond (Lindquist, 2006, p. 1163). Zo wordt de neutraliteit van de overheid in stand gehouden bij het verlenen van subsidies en wordt religie noch bevoordeeld noch benadeeld. Dit is ook te zien aan de hand van het feit dat kerken als 501(c)(3)-organisatie worden gekenmerkt waarbij zij onder dezelfde categorie vallen als seculiere goede doelen en aan dezelfde eisen moeten voldoen.

Kerken behartigen het algemeen belang volgens het Hoogerechtshof door het moraal en welzijn van de gemeenschap te verbeteren (Emba, 2015). Dit lijkt mij gebaseerd

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

op de goede waarden die in het evangelie centraal staan en de solidariteit die kerken geven.

Zo kan men door kerken worden ontmoedigd van criminaliteit en kunnen mentale problemen worden voorkomen. Bovendien doen veel kerken aan liefdadigheid waarmee de minder bedeelden worden geholpen. Hierdoor hoeft de overheid minder uit te geven aan gevangenis, geestelijke gezondheidszorg en sociale zekerheid.

Waar deze *public benefit rationale* voor kerkelijke belastingvrijstelling in veel politieke filosofieën standhoudt, is dit niet altijd het geval. Zo hebben de aanhangers van een minimale overheid, de klassiek-liberalen en libertariërs, een ander idee van het algemeen belang. Zij bepleiten dat de overheid enkel de veiligheid van burgers moet garanderen en dat de vrije markt bepalend moet zijn in de samenleving. Hier heeft de overheid geen rol in de GGZ en sociale zekerheid te vervullen en zelfs gevangenis dienen volgens sommigen van hen geprivatiseerd te worden. Zo vervullen kerken hier dus geen publieke taken en valt hun legitimatie van de belastingvrijstelling in zulke samenlevingen weg.

Deze filosofieën zien echter ook belasting als een groot onrecht dat geminimaliseerd moet worden en voor libertariërs zelfs moet worden afgeschaft. Zo proberen zij dus in wezen alles en iedereen een belastingvrijstelling te geven. Het netto-effect is dus uiteindelijk hetzelfde voor kerken in deze samenlevingen als in samenlevingen waarin ze het algemeen belang dienen. Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van de Verenigde Staten zelf. Zij heeft lange tijd een minimale overheid gekend zonder federale belastingen. Kerken waren toen belastingvrij en met de groei van de Amerikaanse overheid, als gevolg van de komst van federale belastingen, zijn kerken belastingvrij gebleven.

De Verenigde Staten is niet het enige westerse land dat kerken een belastingvrijstelling verleent. In het Verenigd Koninkrijk hebben kerken eenzelfde regeling en worden ze geregistreerd als liefdadigheidsorganisaties zodat ze belastingvoordelen hebben

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

(Morgan, 2009, p. 343). In Nederland hebben kerken ook een soort 501(c)(3)-status doordat zij als ANBI worden gekenmerkt. ANBI staat voor Algemeen Nut Beogende Instellingen en zorgt ervoor dat de organisatie geen schenk- of erfbelasting hoeft te betalen en in principe zijn giften van individuen en bedrijven aftrekbaar van respectievelijk hun inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting (Van Loosbroek, 2015). In Frankrijk is de overheid religievrij geworden door 'de wet op de scheiding van kerk en staat' uit 1905, maar hierbij worden religieuze gebouwen wel vrijgesteld van onroerendezaakbelasting ('Loi du 9 décembre 1905', 2018).

Andere fiscale relaties tussen kerk en staat dan een belastingvrijstelling zijn in het Westen echter gebruikelijker. In veel Europese landen is er sprake van een kerkbelasting zoals bijvoorbeeld in Duitsland gangbaar is (Eddy, 2012). Daar mogen kerken hun leden een extra belasting laten betalen (Hoffer, 2010, p. 595). Die belasting wordt vaak door de staat ingezameld en voor een kleine vergoeding aan de kerken gegeven of kerken doen de administratie zelf. Deze belasting is in Duitsland gelijk aan 8 à 9 procent van de inkomstenbelasting van een persoon (Leger, 2012). Wanneer mensen zich uitschrijven bij de kerk, hoeven ze geen kerkbelasting meer te betalen waardoor dit de laatste jaren de ontkerkelijking heeft versterkt (Huggler, 2015).

In Spanje en Italië is een kerkbelasting een plicht voor iedere burger, maar wordt men vrijgelaten om te kiezen voor welke kerk het bestemd is (Eddy, 2012). Wanneer men niet gelovig is, kan er ook worden gekozen om de kerkbelasting te besteden voor sociale en culturele overheidsprojecten (Eddy, 2012).

In België en Noorwegen krijgen kerken directe financiële steun van de overheid. In België worden geestelijken betaald door de landelijke overheid en de regionale overheden betalen mee aan het onderhoud van de gebouwen (Boyle, 2017). In Noorwegen krijgen de

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

kerken subsidies, maar moeten ze hun kerkelijke werkers wel zelf financieren (Masvie, 2017).

In beide landen zijn kerken niet de enige ontvanger van deze vorm van subsidie, maar krijgen andere religies deze steun ook.

De kerkbelasting en financiële steun voor kerken duiden op een nauwe band tussen kerk en staat. Dit is een restant van de vroegere staatskerk en is moeilijk te verenigen met democratische principes. Wanneer kerk en staat immers gescheiden zijn, zou de staat ook niet als een schoothondje inkomsten voor kerken moeten genereren. Dat maakt de bijdrages van mensen voor kerken geforceerd en deze modellen staan hierdoor in contrast met een belastingvrijstelling. Bij een belastingvrijstelling zijn kerken namelijk afhankelijk van vrijwillige giften waarbij mensen zelf de hoogte en het moment van de donatie kunnen bepalen. Deze vorm van subsidie is voor de mensen dus veel vrijblijvender dan kerkbelasting en financiële steun.

Conclusie

Waar het Johnson Amendement uit opportunistische motieven van Lyndon B. Johnson is ontstaan, heeft zij ironisch genoeg in de praktijk juist de democratische principes van Amerika versterkt. Zo voorkomt deze wet dat kerken hun fiscale voordelen kunnen misbruiken om politieke doeleinden te verwezenlijken. Anders worden de belastingvoordelen als het ware subsidies voor religieuze politiek. Daarnaast vermijdt het Johnson Amendement dat een zakelijke relatie tussen politici en gepolitiseerde kerken kan ontstaan die inbreuk maakt op de scheiding van kerk en staat.

Het is echter niet zo dat kerken zonder het Johnson Amendement een vrijbrief krijgen om alle vormen van politiek te bedrijven. Zo mogen zij net als andere 501(c)-organisaties niet meer dan de helft van hun financiën aan politiek besteden. Bovendien moeten deze politieke uitgaven “onafhankelijk” van aard zijn. De combinatie van belastingvrijstelling, belastingaftrekbare mogelijkheden en potentiële afgeschermdde donatiemogelijkheden, maakt kerken daarentegen wel erg aantrekkelijk ten opzichte van andere politiek geëngageerde organisaties.

Waar de tegenstanders van het Johnson Amendement bepleiten dat politiek en moraal onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, blijkt dit echter een hellend vlak drogredenering en blijven zowel kerk als staat het meest in hun element, als ze zo min mogelijk vermengd zijn. Dat hoeft kerken er echter niet van te weerhouden om alledaagse onderwerpen te behandelen zolang hier maar geen politieke conclusies uit getrokken worden. Aan de andere kant dient de overheid dan ook neutraal te blijven over de religieuze praktijken en moet daarom de *public policy doctrine* worden verworpen.

Toch kunnen kerken alsnog onder het Johnson Amendement buiten de lijntjes

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

kleuren en zich volledig politiek gaan uiten. In theorie moeten hier terecht de belastingvoordelen voor worden opgegeven. In de praktijk blijkt de IRS echter erg coulant te zijn met politieke uitingen van kerken en hier maken de provocateurs gebruik van.

Daartegenover staat dat veel dominees wel angstig zijn om hun belastingvoordelen te verliezen en zich daarom soms buitenproportioneel inhouden. Een strenge, maar duidelijke handhaving van het Johnson Amendement door de IRS kan beide excessen voorkomen.

De belastingvrijstelling voor kerken is net als bij andere goede doelen gerechtvaardigd vanuit de *public benefit rationale*. Kerken dienen hierbij het algemeen belang door taken van de overheid op zich te nemen op het gebied van criminaliteitspreventie, hulp bij geestelijke problemen en sociale zekerheid. Zowel de etatistische stromingen als de minimale overheidstheorieën komen hierbij uiteindelijk uit op kerkelijke belastingvrijstellingen. Het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Frankrijk zijn ook tot deze conclusie gekomen. Andere westerse landen geven daarentegen een meer directe vorm van subsidie aan kerken in de vorm van kerkbelasting of directe staatssteun aan kerken. Dit zorgt er echter voor dat men op onvrijwillige wijze belast wordt om kerken te onderhouden en gaat zodoende in tegen de godsdienstvrijheid, één van de pilaren van de westerse democratie.

De status-quo van het Johnson Amendement is dus grotendeels een democratisch verantwoorde middenweg. Enerzijds sluit zij tirannie van gepolitiseerde kerken uit en anderzijds krijgen kerken de fiscale voordelen die zij verdienen. Zo wordt er zowel voor gezorgd dat kerken uit de greep van de keizer blijven als dat het wereldse bestuur gevrijwaard blijft van buitensporige kerkelijke bemoeienis.

Discussie

Zoals maar al te vaak onder politici plaatsvindt, heeft Donald Trump zijn verkiezingsbelofte over de afschaffing van het Johnson Amendement nog niet waargemaakt. Dit tot grote treurnis van de evangelische hardliners. In mei 2017 had Trump een decreet uitgevaardigd waarmee hij het Ministerie van Financiën verzocht om de belastingvoordelen van kerken niet in het geding te laten komen, wanneer ze zich uitspreken over politiek vanuit religieus perspectief (Shellnutt, 2017). Dit was meer een symbolische daad, omdat de IRS al jarenlang flexibel omgaat met kerken en dit decreet alsnog geen politieke steunbetuigingen beschermt.

Trump had dit bekrachtigd met een financiële wet in juli van hetzelfde jaar dat de IRS een moeilijke procedure heeft opgelegd om kerken te controleren op partijpolitieke uitingen (ACLU, 2017). Trump wilde met de belastinghervorming van eind 2017 het Johnson Amendement volledig afschaffen, maar dat kon niet doorgaan, omdat de zogeheten *Byrd Rule* dit weerhield (Shellnutt, 2017). De *Byrd Rule* is een wet die stelt dat financiële wetgeving geen grote niet-fiscale zaken mag bevatten. De afschaffing van het Johnson Amendement zou de *Byrd Rule* schenden en is daarom van tafel geveegd.

Zodoende is de afschaffing van het Johnson Amendement gestrand, maar de discussie nog niet en ook de *Free Church Movement* is nog springlevend. Het is opvallend dat van alle westerse landen alleen in de Verenigde Staten onder christenen een relatief grote groep bestaat met zo'n fel wantrouwen tegen de overheid. Waar in Nederland bijvoorbeeld de ANBI-status voor de Scientologykerk geweigerd is en in o.a. Duitsland en België zelfs een poging door de overheid was ondernomen om deze 'kerk' te verbieden, heeft dat nooit tot grote weerstand geleid onder andere gelovigen in deze landen, bijvoorbeeld baptisten (Van Loosbroek, 2015; 'Scientology criminal', 2016).

Verder onderzoek kan gedaan worden naar de relatie tussen kerk en staat in niet-westerse landen. Er is in deze scriptie namelijk alleen gekeken naar westerse landen naast het inzoomen op de Amerikaanse casus. Daarnaast kan de invloed van westerse christenen in niet-westerse landen bekeken worden. Hier kan namelijk sprake zijn van 'religieus imperialisme' die de democratische waarden in die landen ondermijnt. Zo heeft bijvoorbeeld in Oeganda in 2009 een conferentie met fundamentalistische Amerikaanse christenen in dat land geleid tot inspiratie voor een felle homofobe wet en daar is door deze christenen ook voor gelobbyd bij Oegandese parlementariërs (Van der Westhuizen, 2009). Waar deze Amerikaanse christenen in eigen land in het gareel worden gehouden door o.a. het Johnson Amendement, hebben zij in een derdewereldland als Oeganda dus nieuwe kansen gevonden om theocratische principes te bewerkstelligen.

Ook kan er worden onderzocht of er voor de totstandkoming van het Johnson Amendement al een beweging in de Amerikaanse rechtsgeschiedenis is geweest richting het verminderen van de invloed van kerken op de politieke besluitvorming. Zo hoeft het Johnson Amendement niet op zichzelf te staan, maar kan het een product van een langer proces zijn.

In deze scriptie is van een aantal aannames uitgegaan die nader onderzoek vereisen. Zo kan uitgebreid psychologisch onderzoek uitwijzen wat de invloed van verschillende kerken is op de geestelijke gezondheid van de mens. Ook dient te worden onderzocht of kerken na een eventuele afschaffing van het Johnson Amendement onder de controle van de Federal Election Commission vallen. Met deze onderzoeken kunnen de conclusies van deze scriptie worden genuanceerd of bekrachtigd.

Bibliografie

ACLU (2017, 13 juli). *ACLU STATEMENT ON FINANCIAL SERVICES SPENDING BILL*

[nieuwsbericht]. Opgevraagd op 12 mei 2019 van <https://www.aclu.org/news/aclu-statement-financial-services-spending-bill>

Ansolabehere, S. & Snyder, J.M. (2000). Soft Money, Hard Money, Strong Parties. *Columbia Law Review*, 100(3), 598-619.

Barnett, S.M. & Thomas, W.L. (2004). *IRC 501(c)(8) Fraternal Beneficiary Societies and IRC 501(c)(10) Domestic Fraternal Societies*. Opgevraagd op 3 mei 2019 van <https://www.irs.gov/pub/irs-tege/eotopicf04.pdf>

Berkovsky, T., Lieber, T. & Barrett, C. (1999). *VETERANS' ORGANIZATIONS*. Opgevraagd op 3 mei 2019 van <https://www.irs.gov/pub/irs-tege/eotopici99.pdf>

Boyle, R. (2017, 19 april). *Taxpayers in Belgium support religion to the tune of €415 million a year* [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 6 mei 2019 van <https://www.thebulletin.be/taxpayers-belgium-support-religion-tune-eu415-million-year>

Briffault, R. (2012). Super PACs. *Minnesota Law Review* 96(5), 1644-1693.

Briggs, R. (2018, 29 juni). *One person, one vote?* [informatief artikel]. Opgevraagd op 10 juni 2019 van <https://www.philosophytalk.org/blog/one-person-one-vote>

Burnett, J. (2014, 1 april). *Can A Television Network Be A Church? The IRS Says Yes* [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 4 mei 2019 van <https://www.npr.org/2014/04/01/282496855/can-a-television-network-be-a-church-the-irs-says-yes?t=1556968506846&t=1556978083383&t=1557316601950>

Church/state: Survey of Decisions (1992). *Cumberland Law Review*, 22(3), 883-898.

Daniel, L. (2010). 527s in a Post-Swift Boat Era: The Current and Future Role of Issue

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

Advocacy Groups in Presidential Elections. *Northwestern Journal of Law and Social Policy*, 5(1), 149-182.

Dessingue, D. (2001). Prohibition in Search of a Rationale: What the Tax Code Prohibits; Why; To What End? *Boston College Law Review*, 42(4), 903-930.

Eddy, M. (2012, 5 oktober). *German Catholic Church Links Tax to the Sacraments*

[nieuwsbericht]. Opgevraagd op 6 mei 2019 van <https://www.nytimes.com/2012/10/06/world/europe/german-church-ties-tax-to-sacraments-after-court-ruling.html?pagewanted=all>

Emba, C. (2015, 14 september). *Tax exemptions for religious institutions* [informatief artikel].

Opgevraagd op 13 juni 2019 van https://www.washingtonpost.com/news/in-theory/wp/2015/09/14/primer-tax-exemptions-for-religious-institutions/?noredirect=on&utm_term=.d916a123876c

Feld, A.L. (2001). Rendering unto Caesar or Electioneering for Caesar--Loss of Church Tax Exemption for Participation in Electoral Politics. *Boston College Law Review*, 42(4), 931-940.

Fleischer, M. (2015, 17 september). *Churches are more private club than public good. Why*

do they need tax exemptions? [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 8 juni 2019 van https://www.washingtonpost.com/news/in-theory/wp/2015/09/17/churches-are-more-club-than-public-good-why-do-they-need-tax-exemptions/?utm_term=.2e8abc1d477b

Freedom From Religion Foundation (2017, 24 februari). *The Case in Support of the Johnson*

Amendment [brochure]. Opgevraagd op 20 april 2019 van https://ffrf.org/images/Johnson-amendment_brochure_Final.pdf

Galloway, J. (2017, 4 mei). *Churches and the IRS: The Johnson Amendment explained*

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

[nieuwsbericht]. Opgevraagd op 20 april 2019 van <https://www.ajc.com/blog/politics/churches-and-the-irs-the-johnson-amendment-explained/00sDsXGtRnuwooph3BcgjJ/>

Garnett, R.W. (2001). A Quiet Faith? Taxes, Politics, and the Privatization of Religion. *Boston College Law Review*, 42(4), 771-804.

Government Publishing Office (2017). *Title 26 – Internal Revenue Code*. Opgevraagd op 10 april 2019 van <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2017-title26/html/USCODE-2017-title26.htm>

Hoffer, S. (2010). Caesar as God's Banker: Using Germany's Church Tax as an Example of Non-Geographically Bounded Taxing Jurisdiction. *Washington University Global Studies Law Review*, 9(4), 595-638.

Huggler, J. (2015, 30 januari). *Compulsory income tax on Christians drives Germans away from Protestant and Catholic churches* [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 6 mei 2019 van <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/11380968/Compulsory-income-tax-on-Christians-drives-Germans-away-from-Protestant-and-Catholic-churches.html>

Internal Revenue Service (2019). *Tax Guide for Churches & Religious Organizations*.

Lexington: United States Department of the Treasury.

James, V.E. (2007). The African-American Church, Political Activity, and Tax Exemption. *Seton Hall Law Review*, 37(2), 371-412.

Jillson, C. (2018). *American Government: Political Development and Institutional Change*. New York: Routledge.

Johnson, S.N. (2001). Of Politics and Pulpits: A First Amendment Analysis of IRS Restrictions on the Political Activities of Religious Organizations. *Boston College Law Review*,

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

42(4), 875-902.

Kershaw, P. (1993). *The Modern Church: Divine Institution or Counterfeit*. Branson: Heal Our Land Ministries.

King, C.I. (2012, 13 januari). *How D.C. interests sidestep campaign finance limits*

[nieuwsartikel]. Opgevraagd op 3 mei 2019 van https://www.washingtonpost.com/opinions/how-dc-interests-sidestep-campaign-finance-limits/2012/01/13/gIQAzc1BxP_story.html?noredirect=on&utm_term=.e2a3eb3bf0d9

Kranendonk, W.B. (2016, 27 juli). *Trump wil fiscus van de kansel jagen* [nieuwsbericht].

Opgevraagd op 11 april 2019 van <https://www.rd.nl/vandaag/buitenland/trump-wil-fiscus-van-de-kansel-jagen-1.1112814>

Kreppel, L.N. (2014). Will the Catholic Church's Tax Exempt Status Be Threatened under the Public Policy Limitation of Sec. 501(c)(3) If Same-Sex Marriage Becomes Public Policy. *Duquesne Business Law Journal*, 16, 241-267.

Leger, M. (2012, 11 oktober). *German tax decree bodes ill for German Catholicism*

[nieuwsbericht]. Opgevraagd op 6 mei 2019 van <https://www.ncronline.org/news/world/church-tax-decree-bodes-ill-german-catholicism>

Life Cycle of a Social Welfare Organization [algemene informatie van de IRS]. (2018, 13 december). Opgevraagd op 2 mei 2019 van <https://www.irs.gov/charities-non-profits/other-non-profits/life-cycle-of-a-social-welfare-organization>

Lindquist, S.A. (2006). Property Tax Exemptions for the Nontraditional Church: How Do We Grant Tax Exemptions to Places of Worship and Not Amusement Parks. *Florida State University Law Review*, 33(4), 1149-1176.

Loi du 9 décembre 1905 concernant la séparation des Eglises et de l'Etat [wetsartikel]. (2018, 12 augustus). Opgevraagd op 6 mei 2019 van <https://www.legifrance.gouv.fr>

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

</affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070169&dateTexte=20160802>

Loosbroek, van S. (2015, 22 oktober). *Fiscus: Scientology is geen goed doel, maar*

commercieel bedrijf [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 12 mei 2019 van

<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/fiscus-scientology-is-geen-goed-doel-maar-commercieel-bedrijf~ba84c26d/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Maddox, R. (1992). Churches & Taxes: Should We Praise the Lord for Tax Exemption?

Cumberland Law Review, 22(3), 471-478.

Masvie, T. (2017, 11 januari). *Church of Norway 2017 — Not A State Church Any More?*

[nieuwsbericht]. Opgevraagd op 6 mei 2019 van <https://ilc-online.org/2017/01/11/church-norway-2017-not-state-church/>

Morgan, G.G. (2009). New development: Churches and charity accounting. *Public Money &*

Management, 29(6), 343-346.

O'Daniel, P.L. (2001). More Honored in the Breach: A Historical Perspective of the Permeable

IRS Prohibition on Campaigning by Churches. *Boston College Law Review*, 42(4), 733-770.

Penna, R.M. (2018, 24 augustus). *The Johnson Amendment: Fact-checking the Narrative.*

Opgevraagd op 11 april 2019 van https://ssir.org/articles/entry/the_johnson_amendment_fact_checking_the_narrative#

Reilly, J.F., Hull, C.C. & Allen, B.B. (2003). *IRC 501(c)(4) Organizations*. Opgevraagd op 2 mei

2019 van <https://www.irs.gov/pub/irs-tege/eotopici03.pdf>

Ryan, P.S. (2008). 527S in 2008: The Past, Present, and Future of 527 Organization Political

Activity Regulation. *Harvard Journal on Legislation*, 45(2), 471-506.

Scientology criminal enterprise case thrown out by Belgian Judge [nieuwsbericht]. (2016, 11

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

maart). Opgevraagd op 12 mei 2019 van <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/11/scientology-criminal-enterprise-case-thrown-out-belgian-judge>

Shellnutt, K. (2017, 4 mei). *Trump's Religious Liberty Order Doesn't Answer Most Evangelicals' Prayers*. Opgevraagd op 24 april 2019 van <https://www.christianitytoday.com/news/2017/may/trump-religious-liberty-order-johnson-amendment-ndop-prayer.html>

Shellnutt, K. (2017, 15 december). *Johnson Amendment Repeal Removed from Final GOP Tax Bill* [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 12 mei 2019 van <https://www.christianitytoday.com/news/2017/december/johnson-amendment-repeal-blocked-final-gop-tax-bill-byrd.html>

Smith, M. & Powell, L. (2014). *Dark Money, Super PACs, and the 2012 Election*. Plymouth: Lexington Books.

Smith, S. (2016, 22 juni). *Donald Trump Tells Evangelical Leaders He Will End Decades-Old Ban on Church Politicking* [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 9 april 2019 van <https://www.christianpost.com/news/donald-trump-evangelical-leaders-ban-church-politicking-johnson-amendment-165507/>

Social Welfare Organizations [algemene informatie van de IRS]. (2018, 27 juni). Opgevraagd op 2 mei 2019 van <https://www.irs.gov/charities-non-profits/other-non-profits/social-welfare-organizations>

Tokaji, D.P. (2017). *Election Law in a nutshell*. Saint Paul: West Academic Publishing.

Thomas, O.S. (1992). The Power to Destroy: The Eroding Constitutional Arguments for Church Tax Exemption and the Practical Effect on Churches. *Cumberland Law Review*, 22(3), 605-636.

Thompson, I.S. (2017, 21 juli). *Congress Wants to Let Churches Play Partisan Politics and*

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

Keep Tax Exempt Status [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 9 april 2019 van

<https://www.aclu.org/blog/religious-liberty/government-promotion-religion/congress-wants-let-churches-play-partisan>

Traphagan, J.W. (2017, 1 januari). *Keeping Church and State Separate* [column]. Opgevraagd

op 7 mei 2019 van https://www.huffpost.com/entry/keeping-church-and-state_b_8903266?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLm5sLw&guce_referrer_sig=AQAAAKzHggkQ5_AYD84Pc3xmOhuEva7xy_CyshI3VvjY8YsxM4F4gxxrZZuhfHWXD1VR8eC76Du3EqAfna3svgkfNiIOZqXgjQVCR1m4fWXJytTBq4UHQsJM9ogwL9Qb7qqeHHYKmpVBIAT7yWWa7wgRJeToM5FB5Ms6hvZI_tU

Ye Hee Lee, M. & Barnes, R. (2018, 18 september). *Political nonprofits must now name many*

of their donors under federal court ruling after Supreme Court declines to intervene

[nieuwsbericht]. Opgevraagd op 3 mei 2019 van

https://www.washingtonpost.com/politics/political-nonprofits-must-now-name-many-of-their-donors-under-federal-court-ruling-after-supreme-court-declines-to-intervene/2018/09/18/851ea210-bb72-11e8-9812-a389be6690af_story.html?noredirect=on&utm_term=.a06e07aae786

Weber, T. (2016). *How to Amend the Johnson Amendment* [informatief artikel]. Opgevraagd

op 24 april 2019 van <https://downloads.frc.org/EF/EF16I08.pdf>

Westhuizen, van der C. (2009, 12 november). *Amerikaanse christenen wakkeren homofobie*

in Oeganda aan [nieuwsbericht]. Opgevraagd op 12 mei 2019 van

<https://www.mo.be/artikel/amerikaanse-christenen-wakkeren-homofobie-oeganda-aan>

Wet financiering politieke partijen [wetsartikel]. Opgevraagd op 10 juni 2019 van

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0033004/2019-02-23#Paragraaf2>

Het Johnson Amendement: Gods huis in de greep van de keizer of afgeschermd van wereldse heerschappij?

Witte, J. (1991). Tax Exemption of Church Property: Historical Anomaly or Valid Constitutional Practice. *Southern California Law Review*, 64(2), 363-416.